

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' ΤΕΥΧΟΣ 45° ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2008

Το Ξηροκάμπι
Περίοδος Α' 1966-1977

Η ΦΑΡΙΣ
Περίοδος Β' 1979-1981
Περίοδος Γ' 1992-2001
Περίοδος Δ' 2002-

Τριμηνιαία έκδοση του Συλλόγου Αποφοίτων Σχολείων Φάριδος

Έδρα: Ξηροκάμπι Φάριδος, Λακωνία

Συντακτική επιτροπή: Γεώργ. Θεοφ. Καλκάνης, Θεόδ. Στ. Κατσουλάκος,
Παναγ. Ηλ. Κομνηνός

Επιμελητής έκδοσης: Σταύρ. Θεοδ. Κατσουλάκος,

Συρακουσών 101, Λαμπρινή, Αθήνα, τηλ. 210 2515864

Ταμίας: Ιωάννης Παν. Κονίδης, Ξηροκάμπι, τηλ.: 27310 35029

Η ΦΑΡΙΣ της Δ' περιόδου (2002-) ευρίσκεται (και) σε ηλεκτρονική μορφή στον δικτυακό τόπο:

micro-kosmos.uoa.gr/faris

Ετήσια συνδρομή έντυπης μορφής: εσωτερικού 5 €, εξωτερικού 25 \$ Η.Π.Α.

Περιεχόμενα:

<i>Δημήτρη Θ. Κατσουλάκου</i> , Γράμματα από το μέτωπο	3
<i>Σωτήρη Δ. Σωτηράκου</i> , Μύθοι των Γοράνων	9
<i>Σοφοκλή Γ. Δημητρακόπουλου</i> , π. Δαυίδ Μεροπούλης.....	11
<i>Νικολάου Δ. Καραλέμα – Σπυρίδωνα Λέκκα</i> , Υδατικά συστήματα και υπόγεια αποθέματα υδατικών πόρων στην ευρύτερη περιοχή του δήμου Φάριδος.....	14
<i>Βασίλη Η. Χριστόπουλου – Ηλία Γ. Μανιατάκου</i> , Απόκριες στην δεκαετία του 1950-1960.....	18
<i>Μίμη Σ. Κουμουτσίδη</i> , Παλαιοπαναγιά εν έτει 1939.....	19
<i>Τάσου Δ. Βολτή</i> , Στιγμιότυπα από την Κουμουστά του παλιού καιρού	21
<i>Μενέλαου Π. Κονίδη</i> , Ένα αξιοπερίεργο φαινόμενο	22
<i>Παναγιώτη Η. Κομνηνού</i> , Προς τον κ. δήμαρχο Σπάρτης.....	22
<i>Βασιλικής Χ. Μανδραπήλια</i> , Ελιά και πεύκος	25
<i>Ιωάννη Π. Κονίδη</i> , Ιστορικά ανέκδοτα	26
<i>Ηλία Γ. Μανιατάκου</i> , Ανάλεκτα.....	26
<i>Η Φάρις</i> , Τα οστά του Αγιο Νίκωνα.....	26
<i>Η.Γ.Μ., Β.Η.Χ., Θ.Σ.Κ.</i> , Της αγοράς.....	27
<i>Συνδρομές</i>	27
<i>Δημήτρη Θ. Κατσουλάκου</i> , Πένθη – Χρήστος Α. Καπετανάκος.....	28
<i>Τα νέα μας</i>	30

Εξώφυλλο: Σπίτι στην Παλαιοπαναγιά (φωτ. Γ.Π.Α.)

Γράμματα από το μέτωπο

«Ποτέ άλλοτε ο ήλιος της χώρας αυτής δεν εφώτισε πιο γελαστά πρόσωπα»¹ όσο το πρωί της 28^{ης} Οκτωβρίου 1940. Ο πόλεμος αυτός αποτέλεσε την κατάλληλη ευκαιρία για την Ελλάδα να σηκώσει το ανάστημά της έπειτα από την ταπείνωση της Μικρασιατικής Καταστροφής. Η απάντηση του Μεταξά στο ιταλικό τηλεσίγγραφο «Alors, c' est la guerre»² (Λοιπόν, έχουμε πόλεμο) αποτέλεσε το εφελτήριο γι' αυτόν τον εθνικό αγώνα. Με την κήρυξη του πολέμου έγινε επιστράτευση. Όλοι έσπευσαν να καταταγούν και να φύγουν για το μέτωπο «με το χαμόγελο στα χείλη».

Ένας από τους νέους της εποχής, ο οποίος προσέφερε και τη ζωή του για την προάσπιση της πατρίδας, υπήρξε ο Παναγιώτης (Πότης) Καραμπέλας του Γεωργίου από την Άρνα, ο οποίος είχε παντρευτεί και ζούσε στους Γοράνους. Δημοσιεύουμε τρία από τα γράμματα που έστειλε στην οικογένειά του κατά τη διάρκεια του πολέμου. Τα γράμματα αυτά φυλάσσονται με θρησκευτική ευλάβεια από την κόρη του Μαρία. Όπου κρίθηκε απαραίτητο έχουν αποκατασταθεί η ορθογραφία και η στίξη.

1^ο γράμμα

Αγαπητή μου Ποτίτσα³, χαίρε.

Χθες 19 του μηνός⁴ επήρα την πρώτην σας επιστολήν και η χαρά μου είναι μεγάλη. Μου γράφεις με μεγάλην συγκίνησην και δικαιολογημένα διότι είμαι πολύ μακριά σας και δεν ξεύρετε πού πάω πιο μακριά, αλλά όπου και αν πάω δεν πρέπει να στενοχωρείσαι⁵ διότι όλοι πάμε για τον αυτόν σκοπόν, να νικήσουμε τους Ιταλούς, και θα τους νικήσουμε⁶, διότι ο Θεός δεν συγχωρεί την ατιμίαν. Οι Ιταλοί είναι όλοι άτιμοι⁷.

¹ Θ. Φ. Παπακωνσταντίνου, Η μάχη της Ελλάδος, Εκδ. Καβανας – HELLAS, Αθήναι 1970, σ. 14.

² Ε. Γκράτσι, Η αρχή του τέλους (η επιχείρηση κατά της Ελλάδος), μετ. Χρυσώ Γκίκα, Εκδ. Εστίας, Αθήνα 1980, σ. 285.

³ Η σύζυγός του, το γένος Θεοδοροπούλου.

⁴ Εννοεί Δεκεμβρίου γιατί λίγο πιο κάτω αναφέρει ότι πλησιάζουν Χριστούγεννα.

⁵ Είναι εμφανής σε όλο το γράμμα η επιθυμία του να παρηγορήσει και να καθησυχάσει τη γυναίκα του.

⁶ Είναι έκδηλη η πεποίθησή του ότι όλο το έθνος έχει στρατευθεί στον αγώνα κατά των Ιταλών.

⁷ Διάχυτη ήταν η πεποίθηση ότι ο αγώνας των Ελλήνων ήταν δίκαιος, αφού υπερασπίζονταν τα πάτρια εδάφη. Ο χαρακτηρισμός ότι οι Ιταλοί ήταν άτιμοι έχει τις ρίζες του στον τορπιλισμό της Έλλης στις 15 Αυγούστου 1940, ανήμερα της εορτής της Παναγίας, στο λιμάνι της Τήνου από ιταλικό υποβρύχιο.

Προς το παρόν είμαι πολύ καλά και περνώ καλά. Ίσως αργήσω να φύγω από εδώ. Μου γράφεις ότι τα παιδιά με επιθύμησαν και δικαιολογημένα. Έχουν να με ιδούν ένα μήνα και ποιος ξέρει εάν κάνουν ένα χρόνο να με ιδούν ή και δύο. Αλλά όσο καιρό και αν κάνω να γυρίσω, να φροντίσεις ώστε να μην με ξεχάσουν τα παιδιά μας⁸.

Ποτίτσα μου, πλησιάζουν Χριστούγεννα. Δυστυχώς όμως δεν θα είμαι ευτού για να εορτάσουμε μαζί όλοι όπως πάντα. Και αυτό το θέλησε ο μεγάλος άτιμος της Ιταλίας, ο Μουσολίνι, αλλά σε λίγο καιρό θα τους ρίξουμε στη θάλασσα και τότε θα εορτάσουμε όλοι μαζί την μεγάλην νίκη⁹. Μου γράφεις ότι μου στείλατε χρήματα¹⁰. Ακόμα δεν τα έλαβα. Δεν ξέρω γιατί. Θα τα λάβω όμως. Δεν φαντάζομαι να αργήσουν. Επίσης, την επιστολήν που μου στείλατε εις το Ναύπλιον δεν την έλαβα. Μου γράφεις ότι είχατε γράμμα από την Βούλα. Της έγραψα και εγώ από δω. Να της γράψετε τακτικά και να μην αμελήσετε. Μην ξεχνάτε να μου γράψετε τουλάχιστον ένα γράμμα την εβδομάδα να μαθαίνω νέα σας¹¹. Αλλά δεν έχω να σου γράψω. Να μου φιλήσεις την μαμά και τα παιδιά ένα ένα.

Σας φιλώ όλους

Πότης

Σύστασις

Μονάς 971 Τ. Τ. 327, Β^{ος} Λόχος¹²

2^ο γράμμα¹³

Αγαπημένη μου Ποτίτσα, γειά σου.

Αυτήν την στιγμήν επήρα το γράμμα σου και η χαρά μου είναι μεγάλη. Μου γράφεις ότι η επιστολή μου σε έριξε στο κρεβάτι. Ποτίτσα μου, εγώ πάντοτε στα γράμματά μου σας γράφω να μην στενοχωρείστε διότι είμαι πάντα καλά. Όσον αφορά το οικονομικόν ζήτημα δεν παίζει κανένα ρόλο στη ζωή του ανθρώπου και

⁸ Έκδηλη η αγάπη του, όπως άλλωστε και κάθε πατέρα, για τα παιδιά του.

⁹ Στις 14 Νοεμβρίου ο ελληνικός στρατός, που ως τότε αμυνόταν επιτυχώς, εξαπέλυσε αντεπίθεση κατά των Ιταλών με αποτέλεσμα να εισχωρήσει βαθιά στο βορειοηπειρωτικό έδαφος. Στις 22 Νοεμβρίου μπήκε στην Κορυτσά, στις 6 Δεκεμβρίου στους Αγίους Σαράντα και στις 8 Δεκεμβρίου στο Αργυρόκαστρο. Οι επιτυχίες αυτές αναπτέρωσαν το ηθικό του ελληνικού λαού. Όλοι πλέον πίστευαν στην τελική νίκη.

¹⁰ Καθώς φαίνεται, τα χρήματα είναι απαραίτητα σε κάθε στρατευμένο όλες τις εποχές, ακόμα και εν καιρώ πολέμου.

¹¹ Εύλογο είναι να θέλει να έχει συχνή επαφή με τους δικούς του και η μόνη οδός επικοινωνίας ήταν αυτή της αλληλογραφίας.

¹² Στη σύσταση δεν αναγράφεται ο τίτλος και ο τόπος στάθμευσης της μονάδας. Εν καιρώ πολέμου οι μετακινήσεις και οι τοποθετήσεις των μονάδων πρέπει να γίνονται με κάθε μυστικότητα. Γι' αυτό στα γράμματα δεν επιτρέπεται να αναγράφονται στοιχεία που μαρτυρούν τέτοιου είδους πληροφορίες. Στο επόμενο γράμμα, το οποίο είναι γραμμένο σε επιστολικό δελτάριο του στρατού, αναγράφεται πάνω στο δελτάριο η φράση: «Απαγορεύεται απολύτως η αναγραφή του τίτλου και του τόπου σταθμεύσεως της μονάδος». Για τη διατήρηση της μυστικότητας των στοιχείων αυτών όλα τα γράμματα ελέγχονταν από Υπηρεσία Λογοκρισίας. Στο τρίτο γράμμα είναι εμφανής η σφραγίδα έγκρισης από τη Λογοκρισία.

¹³ Το γράμμα αυτό είναι γραμμένο σε επιστολικό δελτάριο του στρατού. Όπως προαναφέρθηκε, δεν αναγράφεται «ο τίτλος και ο τόπος σταθμεύσεως της μονάδος». Το γράμμα, όπως φαίνεται από την ταχυδρομική σφραγίδα που φέρει, έχει σταλεί στα τέλη Δεκεμβρίου του 1940. Είναι όμως δυσδιάκριτη η ημέρα.

όταν μάλιστα έχει υγείαν¹⁴. Μου γράφεις ότι τα παιδιά με θυμούνται¹⁵. Τι άλλο καλύτερο για μένα, όταν με θυμάται η οικογένειά μου; Από τον Βασίλη Παπαστράτη δεν έλαβα γράμμα. Γιατί; Αφού του έγραψα, ενόμιζα ότι θα μου έγραφε και αυτός. Να του πείτε χαιρετίσματα. Ο δάσκαλος Δούκας¹⁶ νομίζω ότι θα έχει πάει στο μέτωπο. Στους φίλους μου όλους χαιρετισμούς.

Σας φιλώ. Πότης
Λαμβάνω γράμματα από όλους

3^ο γράμμα¹⁷

Θεσσαλονίκη¹⁸ τη 6-2-41
Πολυαγαπημένε μου Γιώργο¹⁹, υγίαινε.

Είμαι καλά. Το αυτόν και για σας ποθώ. Γιώργο μου, έλαβα το γράμμα σου και πήγα να τρελαθώ από την χαρά μου. Δεν πίστευα ότι θα λάβω από το χεράκι σου ένα γράμμα. Μπράβο, λεβέντη μου. Έτσι σε θέλω, να διαβάζεις και να γράφεις για να μπορείς να τα γράφεις όλα τα γράμματα που θα μου στέλνετε εσύ και όχι η μάνα σου.

Γιώργο, όταν διαβάζεις και γράφεις, να παίρνεις και τον Βασιλάκη μαζί σου, να μάθει κι αυτός να μου γράφει και να διαβάζει. Θέλω να τον αγαπάς τον Βάσο και το Μαράκι μας και να μην τα χτυπάς και κλαίνε και θυμώνει η γιαγιά σου. Να πεις εις την καλήν σου και παραπονιάρια μαμά σου ότι το δέμα με τις κάλτσες και γάντια και δυο μαντηλάκια²⁰ το έλαβα, αλλά βαριότανε να φτιάσει και κανένα γλυκό να βάλει μέσα; Δεν μπειράζει. Όμως εγώ δεν είμαι παραπονιάρης. Τέλος, σας ευχαριστώ. Θέλω, Γιώργο, να είσαστε καλά παιδιά και να μην γυρίζετε στους δρόμους σαν τα άλλα τα κακά παιδιά. Να προσέχεις σε αυτά που σου λέει η γιαγιά και η μαμά σου και να μην φωνάζεις. Να πεις χαιρετίσματα στα παιδιά του Βαγγέλη και του Ντίνου και στην γιαγιά Βούλα και την Γιωργιά. Στο Μήτσο έγραψα αλλά δεν μου έγραψε. Έτερον δεν έχω. Να φιλήσεις την μαμά σου και την γιαγιά, το Βασιλάκη και (την) Μαρία. Σας φιλώ όλους.

Ο πατέρας σου Πότης.

¹⁴ Και σ' αυτό το γράμμα επιχειρεί να καθησυχάσει τη γυναίκα του.

¹⁵ Και πάλι εκδηλώνει την αγάπη του προς τα παιδιά του.

¹⁶ Ο Γεώργιος Δούκας του Βασιλείου, από τους Γοράνους, δάσκαλος στο επάγγελμα.

¹⁷ Στην πρώτη σελίδα του γράμματος είναι ευδιάκριτη η σφραγίδα της Λογοκρισίας.

¹⁸ Σ' αυτό το γράμμα αναγράφεται ο χώρος (Θεσσαλονίκη) απ' όπου αποστέλλεται το γράμμα. Βρίσκεται ο αποστολέας εκτός μονάδας στην πόλη αυτή ή τη δεδομένη στιγμή δεν υφίστανται οι λόγοι που στο παρελθόν έκαναν την απόκρυψη σχετικών στοιχείων επιτακτική ανάγκη; Δύσκολο να απαντηθεί το ερώτημα αυτό.

¹⁹ Ο Παναγιώτης Καράμπελας απευθύνει το γράμμα στον πρωτότοκο γιο του Γιώργο, οκτώ ετών τότε. Όπως συνάγεται από το περιεχόμενο, ο ίδιος είχε λάβει λίγο πιο πριν ένα γράμμα γραμμένο από το γιο του. Απαντώντας του, του εκφράζει την αγάπη του και το θαυμασμό του προς εκείνον. Του δίνει συμβουλές και προσπαθεί να τον καταστήσει σοβαρό και υπεύθυνο. Αν και ο ίδιος βρίσκεται περίπου 800 χλμ. μακριά από το σπίτι του, δεν ξεχνά ότι είναι πατέρας και προσπαθεί μέσω λίγων αράδων να είναι στοργικός.

²⁰ Ο βαρύς χειμώνας δυσκόλευε πολύ τη ζωή των στρατιωτών μας.

Μύθοι των Γοράνων

Εδώ θα αναφέρω μερικούς παλιούς μύθους, τους οποίους είχαν φτιάξει παλαιότεροι Γορανίτες, ίσως απ' τον καιρό της Τουρκοκρατίας ίσως και προτινότερα ακόμη. Τους είχαν προσαρμόσει με διάφορα φαινόμενα της φύσης, που έκαναν τον καθένα να τους θαυμάζει αλλά και να τους πιστεύει πως ήταν πραγματικότητες.

Πρώτος μύθος: Η Αλμπανότρουπα

Επάνω στο δάσος στο όριο Γοράνων βρίσκεται μια περιοχή που ονομάζεται Αλμπανος σε υψόμετρο 1200-1300 μέτρα. Είναι κατάφυτη από πεύκα και έλατα. Έχει λόφους από το ένα μέρος και το άλλο και στο κέντρο μια καλλιεργήσιμη έκταση περίπου 30 στρεμμάτων, η Αλμπανόλακα, όπως ονομάζεται, η Πάνω Λάκα και η Κάτω Λάκα.

Εκεί στην Κάτω Λάκα παραπλεύρως υπάρχει μια τρύπα, η Αλμπανότρουπα. Η τρύπα αυτή στο επάνω μέρος είναι κάπως φαρδιά. Κατεβαίνοντας προς τα κάτω σε πολλά μέρη είναι στενότερη και με πολλές στροφές. Για να κατέβει άνθρωπος κάτω υποχρεωτικά πρέπει να χρησιμοποιήσει φως. Όταν φτάσει κανείς και προσπεράσει το μέσον της διαδρομής, συναντάει ένα δύσκολο και επικίνδυνο σημείο, την λεγόμενη Άπατη. Εκεί είναι μια κάθετη τρύπα που ρίχνεις μια πέτρα 10 κιλών, ακούγονται οι χτύποι της που χτυπάει σε τοιχώματα της τρύπας μέχρι που χάνονται και δεν ακούγονται εντελώς. Και αφού προσπεράσουμε αυτό το επικίνδυνο σημείο, προχωρούμε και φτάνουμε στο τέρμα. Εκεί βγαίνει νερό, όσο μια κανονική βρυσούλα. Από εκεί γεμίζει ο κόσμος τις στάμνες του και τα παγούρια του και ό,τι άλλο δοχείο έχει ο καθένας. Άλλο νερό εκεί στην περιφέρεια δεν υπάρχει.

Και τώρα αρχίζουμε τον μύθο. Κάποιος Τούρκος είχε κτηνοτροφίες. Μαζί με άλλους υπηρέτες είχε και ένα ελληνόπουλο, που φύλαγε τα γιδοπρόβατά του. Το παιδί αυτό καταγόταν από τη Σκάλα. Εκεί που φύλαγε τα γιδοπρόβατα, διάβασε και κατέβηκε στην τρύπα να πει νερό. Κατά σύμπτωση του 'πεσε η φλογέρα του (τσαφάρι) μέσα στην Άπατη. Μετά από μερικές ημέρες πήρε άδεια από τον Τούρκο να επισκεφτεί τους γονείς του στη Σκάλα. Βρήκε τη φλογέρα στο σπίτι του. Την γνώρισε και ρώτησε τη μάνα του πού την βρήκε. Εκείνη του είπε πως πήγε να πάρει νερό στις πηγές του Βασιλοπόταμου και η φλογέρα βγήκε μέσα από την πηγή. Ο Βασιλοπόταμος βρίσκεται στο άκρον της Σκάλας και από εκεί υδρεύονται όλοι οι Σκαλιώτες. Το παιδί κατάλαβε πως μέσα στο βάθος της τρύπας περνάει κάποιος ποταμός, ο οποίος καταλήγει στις πηγές του Βασιλοπόταμου. Ρώτησε τη μάνα του τι ώρα ήταν περίπου που βρήκε τη φλογέρα εκεί και η μάνα του τού είπε. Το παιδί υπολόγισε, εάν ρίξει ένα πράγμα κάτω στην τρύπα, σε πόσες ώρες αυτό θα βγει κάτω στις πηγές. Και είπε στους γονείς του ότι κάθε Δευτέρα θα σφάζει ένα κατσίκι του Τούρκου, θα ρίχνει το κρέας στην τρύπα και εκείνοι να κάθονται στις πηγές να το πιάνουνε. Έτσι κι έγινε. Κάθε βδομάδα με τον τρόπο αυτό τροφοδοτούσε τους

γονείς με κρέας. Ο Τούρκος όμως, αφού μυστηριωδώς χανόταν ένα κατσίκι την εβδομάδα και την ίδια ημέρα, πονηρεύτηκε και πήρε απόφαση να παραφυλάξει. Είδε το παιδί που έσφαξε το κατσίκι, το ακολούθησε κρυφά και είδε ότι το έριξε στην Απατη. Αμέσως έσφαξε το παιδί και το έριξε κι αυτό στο ίδιο μέρος. Οι γονείς που περίμεναν στις πηγές, όπως συνήθως, έπιασαν πρώτα το κρέας και αμέσως μετά το παιδί τους σφαγμένο.

Δεύτερος μύθος: Το Αλογοπάτι

Νοτίως των Γοράνων σε απόσταση τριών έως τεσσάρων χιλιομέτρων σε μια βραχώδη και δύσβατη περιοχή, η οποία ονομάζεται Αλογοπάτι, υπάρχει ένας πανύψηλος βράχος. Κάτω από το βράχο υπάρχει μια μεγάλη ριζωιά πέτρα, στην οποία κατά τύχη υπάρχει ένα αγνάρι αλόγου. Ακόμη φαίνεται και ένα αγνάρι ξυπόλυτου ανθρώπου. Ακόμη φαίνεται και ένα τρίτο αγνάρι, που μοιάζει με κάποιου μεγάλου άγριου θηρίου με τα νύχια βυθισμένα στην πέτρα. Ακόμη και ένα άλλο φαινόμενο: η πέτρα έχει μια σχισματιά στη μέση. Αυτό το φαινόμενο έδωσε την ευκαιρία στους παλιούς τότε Γορανίτες και έφτιαξαν αυτόν τον μύθο που ακολουθεί.

Πιο πάνω από τον πανύψηλο βράχο είναι μια περιοχή που λέγεται Τσέρια. Τάχα εκεί βρισκόταν η Παναγιά καβάλα στο άλογό της και την κατεδίωκε ο Διάβολος. Τρέχοντας το άλογο προς τα κάτω, έφτασε στον πανύψηλο βράχο. Από εκεί σάλτισε το άλογο και κατά σύμπτωση πάτησε στη ριζωιά και μεγάλη πέτρα. Και έτσι έφτιαξαν το μύθο. Να του αλόγου το πάτημα, να και της Παναγίας, να και του Διαβόλου που μοιάζει σαν άγριου θηρίου. Να και η σκασιματιά της πέτρας που άνοιξε η γη και πήγε μέσα η Παναγιά και ο Διάβολος έμεινε έξω. Και έτσι γλύτωσε η Παναγιά από την καταδίωξη του Διαβόλου. Και η τοποθεσία ονομάζεται Αλογοπάτι.

Τρίτος μύθος: Η Γυναίκα

Δυτικά των Γοράνων σε απόσταση τριών περίπου χιλιομέτρων είναι μια τοποθεσία που ονομάζεται Γυναίκα. Μέρος πετρώδες, το οποίο τα παλαιότερα χρόνια είχε χρησιμοποιηθεί για λατομείο. Από εκεί έβγαζαν πολύτιμο μάρμαρο.

Παλαιότερα, δεν ξέρω σε ποια εποχή έβγαζαν μάρμαρα από εκεί και τα μετέφεραν στη Σπάρτη. Σε ένα μέρος που λέγεται Ρωμιάνικα μέχρι την εποχή μας, φαίνεται πως κάποια εποχή περνούσε αμαξωτός δρόμος. Φυσικά η μεταφορά γινόταν με άμαξες που τις έσερναν άλογα. Η καλλιέργεια των μαρμάρων γινόταν επί τόπου για να αποφεύγουν τα βάρη της μεταφοράς. Πολλά μάρμαρα εκεί που γινόταν η κατεργασία τους έσπαζαν και έμεναν εκεί, αφού δεν ήταν κατάλληλα να χρησιμοποιηθούν. Κάποιο απ' αυτά φαινόταν σαν χαράνι. Κάποια άλλα φαινότουσαν σαν βεδούρες που χρησιμοποιούν οι κτηνοτρόφοι. Κάποια άλλα σαν κάδες. Κάποιο άλλο σαν βουτυροκάδι.

Και εκεί έφτιαξαν το μύθο πως κάποτε κάποια γυναίκα ξεχείμαζε εκεί τα γιδοπρόβατά της. Και την τελευταία μέρα του Μάρτη είπε: «Πριτς, Μάρτη μου, τα'βγαλα τα αρνοκατσικάκια μου». Ο Μάρτης όμως που την άκουσε θύμωσε πολύ

και ζήτησε από το Φλεβάρη να του δώσει δύο ημέρες. Και ο Φλεβάρης του τις έδωσε. Και έτσι ο Φλεβάρης έχει 28 μέρες και ο Μάρτης 31.

Ο Μάρτης αφού πήρε τις δύο μέρες δικές του, αποφάσισε να εκδικηθεί την ηλικιωμένη γυναίκα. Έκαμε τέτοια κακοκαιρία που τα ποτάμια παρέσυραν όλα της τα γιδοπρόβατα. Παρέσυραν το υπόστεγό της που έμενε, παρέσυραν τα μαντριά της. Και η γυναίκα χώθηκε μέσα στο χαρανί για να σωθεί. Αφού είδε τη μεγάλη της δυστυχία, παρακάλεσε το Θεό να την απολιθώσει. Και ο Θεός τη λυπήθηκε και την απολίθωσε μέσα στο χαρανί, καθώς απολίθωσε και όλα της τα σκεύη.

Και έτσι, κατά το μύθο, λένε να το χαρανί της, να οι βεδούρες της, να οι κάδες της, να οι βουτυροκάδες της, να το βεργοχάρανό της και τόσα άλλα ακόμη. Και έτσι η τοποθεσία εκεί ονομάζεται Γυναίκα.

Τέταρτος μύθος: Η Ανεραϊδόβρυση

Κάπου εκεί πλησίον στο Αλογοπάτι, δίπλα από το ποτάμι, υπάρχει μια μικρή βρυσούλα. Την έχουν ονομάσει Ανεραϊδόβρυση. Εκεί, κατά το μύθο, έβλεπαν νεράιδες. Πότε τις έβλεπαν να πλένονται, πότε να μαλώνουν μεταξύ τους, πότε να χορεύουν, πότε να φτερουγίζουν, πότε να τραγουδάνε· άλλοτε έλεγαν πως άκουγαν μουσική, καραμούζες, νταούλια, τρουμπέτες και πολλά άλλα ακόμη.

Και έτσι η τοποθεσία εκεί μέχρι σήμερα ονομάζεται Ανεραϊδόβρυση. Πολλοί άνθρωποι φοβόντουσαν να περάσουν από εκεί, φοβούμενοι τις νεράιδες.

Σοφοκλή Γ. Δημητρακόπουλου

π. Δαυίδ Μεροπούλης

Κατά κόσμον Δημήτριος Μεροπούλης του Παναγιώτη και της Αναστασίας, γεννήθηκε το 1861 στο Ξηροκάμπι του Δήμου Φάριδος Λακωνίας. Μετά την αφυπηρέτησή του από το στρατό, στις 26 Οκτωβρίου (ή Νοεμβρίου) του 1898 εκάρη μοναχός στη γειτονική στο χωριό του Μονή Γόλας, μονή που είχε αναδείξει, κατά τους εντοπίους, πολλούς οσίους γέροντες. Κατά μία παράδοση, για κάποιο διάστημα μόνασε και στο Άγιο Όρος.

Συνδεόταν πνευματικά με τον αρχιεπίσκοπο της πατρίδας του Θεόκλητο Μηνόπουλο, που ποικιλότροπα είχε προστατεύσει τη μονή της μετανοίας του. Στις 19 Αυγούστου 1905 χειροτονήθηκε διάκονος και στις 30 Οκτωβρίου του ίδιου χρόνου πρεσβύτερος. Στις 13 Μαρτίου του 1908 μετενεγράφη στη Μονή Πεντέλης (6880/8-3-1908 απόφαση του μητροπολίτη), όπου παρέμεινε ως τις 27 Φεβρουαρίου 1928, οπότε προσήλθε στη Μονή Πετράκη (έγκριση Ι. Αρχιεπισκοπής 3230/2899/19-10-1929), όπου και παρέμεινε ως το τέλος του βίου του. Δεδομένου ότι το μοναστήρι είναι ιδιόρρυθμο και στην εποχή των γηρατειών του π. Δαυίδ είχε ελάχιστους μοναχούς, και επειδή αυτός πλέον αδυνατούσε να παρασκευάζει ο ίδιος το λιτό φαγητό του, για την τροφή του μεριμνούσαν τα

πνευματικά του τέκνα, σε κάποιες δε περιπτώσεις και το Θεολογικό Οικοτροφείο, που τότε στεγαζόταν στο κτήριο της Αποστολικής Διακονίας (Ιω. Γενναδίου 14). Προς τα τέλη του βίου του έλαβε το μέγα αγγελικό σχήμα και μετονομάστηκε σε Θεόκλητο. Εκοιμήθη εν Κυρίω στις 4 το πρωί της Παρασκευής 4 Ιανουαρίου 1957, σε γειτονικό σπίτι (Δεινοκράτους 97), όπου τον περιποιούνταν τις τελευταίες επί γης ημέρες του. Σύμφωνα με τη σχετική πιστοποίηση του γιατρού Π. Πατρονικόλα, ο θάνατος οφειλόταν σε γεροντική εξάντληση και καρδιακή ανεπάρκεια. Η κηδεία του έγινε την επομένη στο Καθολικό της μονής και η ταφή του στο κοιμητήριο του Μετοχίου της Ζωοδόχου Πηγής στον Καρέα. Τα οστά του μεταφέρθηκαν αργότερα στο Μετόχι του Αγίου Παντελεήμονα στον Κοκκιναρά Αττικής.

Τα χαρακτηριστικά, στην ηλικία των 85 ετών, έχουν περιγραφεί ως εξής: «Το ανάστημα αυτού είναι κοντόν, έχει παχέα χείλη και μακράν γενειάδα, ουδέποτε γελά ούτε κλαίει».

Ως λειτουργός ήταν ευλαβέστατος και κατανυκτικός, ενώ μικρά αθώα παιδιά, όταν ιερούργουσε, τον έβλεπαν να μην πατάει στο έδαφος, αλλά να ίσταται μετέωρος, κάτι που συνέβαινε και με τους αγίους Νεκτάριο Πενταπόλεως και παπα-Νικόλα Πλανά. Ακόμα, ευχή προς τυχόν συλλειτουργούς του ήταν: «Εύχομαι να συλλειτουργήσουμε μαζί και στους ουρανούς». Μολονότι οι γραμματικές του γνώσεις ήταν ελάχιστες –σύμφωνα με το μοναχολόγιο της Μονής Πετράκη «μόλις αναγιγνώσκει»–, είχε χάρισμα σοφού και αγιασμένου νηπτικού πατέρα. Σπάνια εξερχόταν από το κελλί του, που βρισκόταν στο ανατολικό άκρο της βόρειας πτέρυγας. Έγραφε το 1953 στο περιοδικό «Κιβωτός» των Φ. Κόντογλου – Β. Μουστάκη ο αείμνηστος αρχιμ. Χρυσόστομος Μουστάκας:

«Εις την είσοδον του εξομολογητηρίου του υπάρχει ανηρτημένη μεγάλη εικόν της Δευτέρας Παρουσίας με την Υπερούσιον Τριάδα και την Θεοτόκον και τους Αγγέλους και τους Αγίους άνωθεν, κάτω δε τον Πύρινον Ποταμόν της Κολάσεως. Από πρωίας μέχρις εσπέρας έξωθι του κελλίου του σχηματίζεται ουρά χριστιανών, εξ όλων των συνοικιών, μάλιστα δε εκ των περιχώρων του Κολωνακίου, και έκαστος αναμένει με την σειράν του να εξομολογηθεί εις τον πατέρα Δαυίδ. Προσέρχονται εκεί πάσης τάξεως και ηλικίας κοπιώντες και πεφορτισμένοι, γυναίκες μετά των τέκνων αυτών, γέροι, νέοι, άνδρες, αξιωματικοί, καθηγηταί, έμποροι, επιστήμονες, σπουδασταί, ιερωμένοι και απλοί του λαού εργατικοί άνθρωποι και εξομολογούνται εν μετανοία τας αμαρτίας αυτών και επιθέτει ο πάτερ Δαυίδ επ' αυτών τας χείρας του και αφίνει αυτούς ο της αμαρτίας πυρετός. Και οι πάντες ευρίσκουν ανάπαυσιν ταις ψυχαίς αυτών. Ενίοτε ο πάτερ Δαυίδ μεταβαίνει κατόπιν προσκλήσεως εις οικίας και εκεί διαμένει επί δύο και τρεις ημέρας συντροφεύων και αγιάζων ως οικείος τας ψυχάς των οικείων».

Υπάρχει πληροφορία ότι είχε υποστεί πάνω από δέκα υπερκοπώσεις από τη συνεχή επιτέλεση του Μυστηρίου της Ιεράς Εξομολογήσεως.

Τέλος, παραδίδεται ότι ο απλούς Δαυίδ, ο οποίος συνδεόταν στενά και με τον Θεόκλητο Μηνόπουλο και με τον Χρυσόστομο Παπαδόπουλο (τον πρώην και τον εν ενεργεία τότε αρχιεπίσκοπο), συνέβαλε αποφασιστικά στην αποκατάσταση των σχέσεων των δύο Ιεραρχών, που είχαν κλονιστεί εξαιτίας του εθνικού (και εκκλησιαστικού) διχασμού.

Σημείωση

Το άρθρο για τον Δαβίδ Μεροπούλη έχει ληφθεί από την ευρύτερη εργασία του Σοφοκλή Γ. Δημητρακόπουλου, Ευλαβείς κληρικοί των Αθηνών κατά τον 20 αιώνα, Η Τόλμη, Έκδοση Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών 66(2007) 9-12. Από τον Κώδικα του Μοναστηριού της Γόλας (σ. 63) δημοσιεύουμε αφιέρωση του ως άνω κληρικού υπό ημερομηνία 16 Νοεμβρίου 1898, τότε που, πιθανώς, ο Δαβίδ Μεροπούλης ενδύθηκε το μοναχικό σχήμα:

«Σήμερα την 16 Νοεμβρίου του έτους 1898 προσήλθε ο μοναχός Δαβίδ Μεροπούλης εκ του χωρίου Ξηροκαμπίου του Δήμου Φάριδος και έδωσε δραχμάς είκοσι πέντε, αριθμός -25, δια να μνημονεύονται τα εξής ονόματα: Παναγιώτα(ς), Αναστασούλας, Βασιλώς, Βενέτας και Ιωάννου.

Ο Αφιερώσας Μοναχός
Δαβίδ Μεροπούλης»

Θ.Σ.Κ.

Ληξιαρχική πράξις θανάτου		Περιθώριον
<p>Εν Αθήναις σήμερον την 16 Νοεμβρίου 1898... του μηνός... κος... του δήμου... έσχεν... και δήλωσεν ότι... και παρ' έμού... Ο δήλωσας... Ο ληξίαρχος...</p>		<p>Αριθμ. 32/Β/57 David Μεροπούλης</p>

Υδατικά συστήματα και υπόγεια αποθέματα υδατικών πόρων στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Φάριδος

Ο Δήμος Φάριδος καταλαμβάνει τμήμα της ανατολικής πλαγιάς του Ταυγέτου και του πεδινού τμήματος που εκτείνεται ως τον ποταμό Ευρώτα. Τα υδατικά συστήματα της περιοχής αυτής έχουν σημαντική δυναμικότητα. Σε αυτό συμβάλλει η δομή των γεωλογικών σχηματισμών που είναι ευνοϊκή στη γεωγραφική θέση του Δήμου. Οι συνθήκες αυτές διερευνώνται μέσα από το Ερευνητικό Πρόγραμμα με τίτλο: «Σύστημα Υποστήριξης Αποφάσεων για την Προστασία και Διαχείριση των Υδατικών Πόρων του Νομού Λακωνίας με Χρήση Συστημάτων Γεωγραφικών Πληροφοριών» (ΠΕΝΕΔ 2003).

Το έργο χρηματοδοτείται κατά 90% από το Ε.Π. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ, (75% από την Ευρωπαϊκή Ένωση – Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από το Ελληνικό Δημόσιο – ΥΠΙΑΝ – ΓΓΕΤ) και συγχρηματοδοτείται κατά 10% από την ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΑΚΩΝΙΑΣ Α.Ε (ΑΝ.Ε.Λ Α.Ε), την ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΝΩΝΑ Α.Ε. και την ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΑΚΩΝΙΑΣ «ΠΑΡΝΩΝΑ – ΤΑΪΓΕΤΟΥ».

Επιστημονικός Υπεύθυνος του Προγράμματος αυτού είναι ο Καθηγητής Δρ. Σπυρίδων Λέκκας. Επίσης μετέχουν ως Έμπειροι Ερευνητές ο Αναπληρωτής Καθηγητής Δρ. Απόστολος Αλεξόπουλος και ο Επίκουρος Καθηγητής Δρ. Ιωάννης Φουντούλης. Ως Νέοι Ερευνητές μετέχουν στο Ερευνητικό Πρόγραμμα: ο Νικόλαος Καραλέμας MSc. Γεωλόγος, ο Εμμανουήλ Ανδρεαδάκης MSc. Γεωλόγος και ο Χρήστος Φίλης MSc. Γεωλόγος.

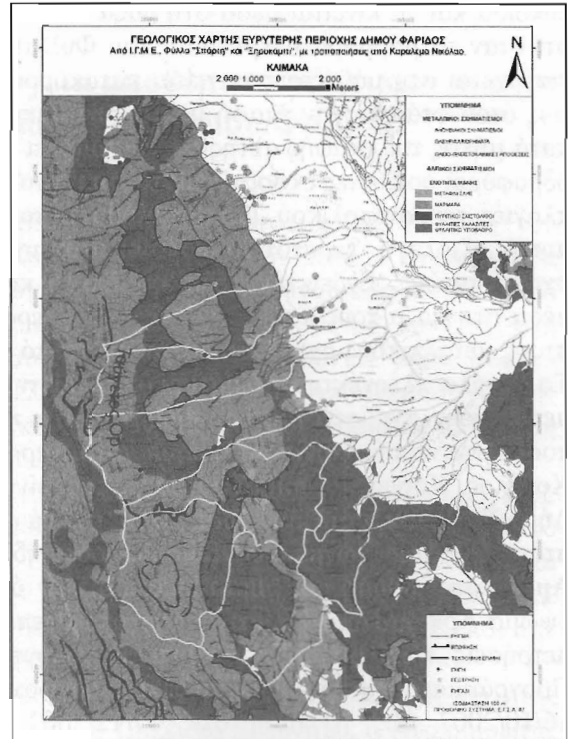
Στα πλαίσια του Ερευνητικού Προγράμματος αυτού, έγινε γεωλογική χαρτογράφηση, και μικρές τροποποιήσεις των χαρτών του Ι.Γ.Μ.Ε., φύλλα «ΣΠΑΡΤΗ» και «ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ». Το αποτέλεσμα των εργασιών αυτών φαίνεται στην Εικόνα 1 που ακολουθεί. Σε αυτό διακρίνονται τα πετρώματα που εμφανίζονται στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Φάριδος, οι κυριότερες πηγές και ορισμένα από τα υδροληπτικά έργα. Με πράσινο πλαίσιο φαίνονται τα όρια του Δήμου Φάριδος και των Δημοτικών Διαμερισμάτων. Με μπλε χρώμα συμβολίζονται τα μάρμαρα που δομούν τις ανατολικές πλαγιές του Ταυγέτου. Με καφέ, ο σχηματισμός του Φυλλιτικού Υποβάθρου και με λευκό και κίτρινο οι μεταλπικοί σχηματισμοί που καλύπτουν το πεδινό τμήμα. Τα μάρμαρα σε ορισμένες θέσεις υπέρκεινται του Φυλλιτικού Υποβάθρου και σε άλλες υπόκεινται. Αντίθετα οι μεταλπικοί σχηματισμοί βρίσκονται πάνω από όλους τους άλλους. Οι προαναφερθέντες σχηματισμοί εμφανίζουν πολύ μεγάλες διαφορές ως προς την υδρογεωλογική τους συμπεριφορά. Τα μάρμαρα αποτελούν καρστικούς σχηματισμούς. Αυτό σημαίνει ότι επιτρέπουν στο νερό να μπαίνει στη μάζα τους με μεγάλη ευκολία και να κινείται με μεγάλη ταχύτητα. Το νερό που φιλοξενείται μέσα στους σχηματισμούς αυτούς έχει πολύ μεγάλη σημασία για την ευρύτερη περιοχή του Δήμου. Αντίθετα, ο σχηματισμός του Φυλλιτικού Υποβάθρου εμφανίζει πολύ μικρή περατότητα, δηλαδή, δεν επιτρέπει στο νερό να εισέλθει με

ευκολία και να κινείται μέσα στη μάζα του. Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι όταν τα μάρμαρα υπέρκεινται του Φυλλιτικού Υποβάθρου, τότε το νερό που εισέρχεται στη μάζα τους, κινείται κατακόρυφα υπό την επίδραση της βαρύτητας έως ότου φτάσει στην επαφή με το Φυλλιτικό Υπόβαθρο. Στη συνέχεια κινείται κατά μήκος της επαφής αυτής και σχηματίζει υδροφόρο ορίζοντα. Τέτοιου είδους υδροφόροι ορίζοντες εκφορτίζονται από τις πολυάριθμες πηγές που βρίσκονται στις πλαγιές του ανατολικού Ταυγέτου. Οι μεταλλικοί σχηματισμοί εμφανίζουν και αυτοί αξιόλογη περατότητα, όμως δεν συγκρίνεται με αυτή των καρστικών σχηματισμών. Ενδεικτικό είναι ότι στους καρστικούς σχηματισμούς εισέρχεται μέσα στη μάζα τους περίπου το 50% του νερού που δέχονται από τη βροχή, ενώ στους μεταλλικούς σχηματισμούς το ποσοστό αυτό κυμαίνεται μεταξύ 8 και 15%. Το μεγάλο πλεονέκτημα που χαρακτηρίζει την υδρογεωλογική συμπεριφορά των μεταλλικών σχηματισμών είναι η ικανότητα που έχουν να αποθηκεύουν μεγάλες ποσότητες νερού. Σε σχετικά χαμηλά υψόμετρα εκδηλώνονται οι πηγές Κρυφονέρι, Χούχλος, Κουμουστά, Χωλού και Αγ. Μαρίνας. Η πηγή Κρυφονέρι ανήκει στο Δήμο Σπάρτης, όμως βρίσκεται αρκετά κοντά στο όριο με το Δήμο Φάριδος, κοντά στον οικισμό Σοχά. Η πηγή Χούχλος εκδηλώνεται στην περιοχή Διπόταμα. Αμφότερες οι πηγές αυτές εκφορτίζουν τον όγκο των μαρμάρων που δομούν το ύψωμα Αρκουδιάς. Είναι και οι δύο πηγές επαφής, μεγάλης δυναμικότητας. Από μετρήσεις παροχών των πηγών που γίνονται στα πλαίσια του Ερευνητικού Προγράμματος, η πηγή Κρυφονέρι έχει παροχή που κυμαίνεται από 16 m³/h στις 16/10/2007 έως 70 m³/h στις 17/12/2007, ενώ η πηγή Χούχλος εμφανίζει μεγαλύτερη διακύμανση από 7 m³/h στις 5/10/2007 έως 485 m³/h στις 17/12/2007. Και οι δύο πηγές εμφανίζουν έντονες εξάρσεις των παροχών, αλλά χαρακτηρίζονται από μεγάλη δυναμικότητα ακόμα και τις ξηρές περιόδους. Νοτιότερα βρίσκονται οι πηγές Κουμουστά και Χωλού. Οι πηγές Κουμουστά είναι ένα μέτωπο πηγών, το οποίο εκδηλώνεται νότια από τον ομώνυμο οικισμό. Οι σημαντικότερες από τις εκφορτίσεις αυτές υδρομαστεύονται και χρησιμοποιούνται για την ύδρευση του Τοπικού Διαμερίσματος Ξηροκαμπίου. Για το λόγο αυτό δεν ήταν εφικτή η μέτρηση των παροχών των πηγών αυτών. Αντίθετα, μετράται η παροχή της πηγής Χωλού, η οποία εκδηλώνεται μέσα στο ομώνυμο υδατόρεμα και το τροφοδοτεί. Από τις μετρήσεις αυτές παρατηρείται ότι η πηγή Χωλού εμφανίζει μεγάλη διακύμανση της παροχής της, χωρίς όμως να υπάρχουν έντονες εξάρσεις. Οι ακραίες τιμές που έχουν μετρηθεί είναι από 10 m³/h που μετρήθηκε στις 5/10/2007 έως 279 m³/h στις 20/1/2008.

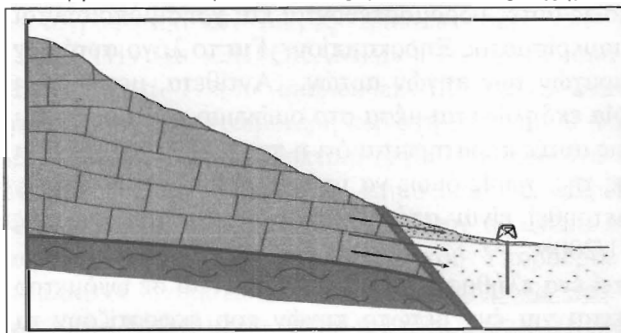
Στη συνέχεια θα εξεταστεί ένα πλήθος πηγών που βρίσκονται σε υψόμετρο από 1100 m και πάνω. Πρόκειται για ένα μέτωπο πηγών που εκφορτίζουν τα μάρμαρα που φτάνουν ως την κορυφή του Ταυγέτου. Σε αυτές ανήκουν οι πηγές Αγ. Παρασκευής, Τσαγκάκη, Τρίποδα, Σωτηρίτσα, Πενταυλοί, Ιτιά, Κρύα Βρύση κ.α. Η δυσκολία πρόσβασης στα περισσότερα από τα σημεία εκφόρτισης των πηγών αυτών δεν επέτρεπε τις συνεχείς μετρήσεις των παροχών τους. Ενδεικτικά μετρήθηκε η συνολική παροχή των πηγών Σωτηρίτσα, Πενταυλοί, Ιτιά και Κρύα Βρύση στο σημείο που το υδατόρεμα Ρασίνα διασχίζει τον δασικό δρόμο που οδηγεί από τον οικισμό Κουμουστά προς το καταφύγιο του Ταυγέτου. Η μέτρηση πραγματοποιήθηκε στις 17/12/2006 και επαναλήφθηκε στις 7/7/2007 και έδειξε 226 m³/h και 51 m³/h, αντίστοιχα. Επιπροσθέτως, στις 11/9/2007 μετρήθηκε η παροχή

της πηγής Τρίποδα που ανερχόταν στα 12,6 m³/h. Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι οι πηγές αυτές εμφανίζουν αξιόλογες παροχές. Ως επί το πλείστον, τα νερά των πηγών τροφοδοτούν τα υδατορέματα της περιοχής, τα οποία σε αρκετά σημεία τους εμφανίζουν μόνιμη ροή. Σε ορισμένα από αυτά, όπως στο υδατόρεμα Ρασίνα, γίνεται υδρομάστευση κατόπτη των πηγών και τα νερά χρησιμεύουν για άρδευση των πεδινών εκτάσεων.

Εκτός από τις πηγές, σημαντικές ποσότητες νερού ύδρευσης, αλλά και άρδευσης αντλούνται από μεγάλο αριθμό γεωτρήσεων. Η πλειοψηφία των γεωτρήσεων αυτών βρίσκεται στο πεδινό τμήμα του Δήμου και ιδιαίτερος κοντά στους πρόποδες του βουνού. Οι γεωτρήσεις αυτές αντλούν μεγάλες ποσότητες νερού από τους υδροφόρους ορίζοντες που βρίσκονται μέσα στους μεταλλικούς σχηματισμούς. Αυτό είναι εφικτό να

Εικόνα 1: Γεωλογικός Χάρτης Ευρύτερης περιοχής Δήμου Φάριδος.

Εικόνα 2: Σχηματική γεωλογική τομή που απεικονίζει την υδραυλική επικοινωνία των καρστικών υδροφόρων οριζόντων με αυτούς που αναπτύσσονται μέσα στους μεταλλικούς σχηματισμούς.

διακοπεί η φυσική τροφοδοσία των υδροφόρων οριζόντων που αναπτύσσονται στα μάρμαρα ή αν εισέλθει σε αυτούς νερό κακής ποιότητας, θα υπάρξει άμεσος αντίκτυπος στο νερό που αντλείται από τις γεωτρήσεις.

Οι υδρογεωλογικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την ποσότητα και το είδος των μετεωρολογικών κατακρημνισμάτων που δέχεται ο χώρος αυτός. Ο ανατολικός Ταΰγετος δέχεται αξιόλογες ποσότητες μετεωρολογικών κατακρημνισμάτων, όπως μαρτυρούν τα δεδομένα των βροχομετρικών σταθμών που είναι εγκαταστημένοι στην περιοχή. Βέβαια, ο παράγοντας αυτός δεν είναι σταθερός και μεταβάλλεται από έτος σε έτος. Από παράδειγμα αποτελούν τα δύο τελευταία έτη, κατά τα οποία οι βροχοπτώσεις που σημειώθηκαν βρίσκονταν πολύ χαμηλότερα από το μέσο όρο, ενώ οι χιονοπτώσεις ήταν ελάχιστες.

Ένας σημαντικός παράγοντας που σχετίζεται με τα υδατικά συστήματα μίας περιοχής είναι η ποιότητά τους, καθώς αποτελεί βασικό κριτήριο για τη χρήση του νερού. Οι υδροφόροι ορίζοντες που φιλοξενούνται στα μάρμαρα του Ταΰγétου εμφανίζουν πολύ καλή ποιότητα, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα, που περιλαμβάνει χημικές αναλύσεις από τις σημαντικότερες πηγές του Δήμου.

Αυτό είναι αναμενόμενο, αφού στον ορεινό όγκο του Ταΰγétου και ιδιαιτέρως στις εκτάσεις που αποτελούν λεκάνες τροφοδοσίας των πηγών δεν υπάρχει καμία αξιόλογη ρυπογόνος εστία. Αντίθετα, στο πεδινό τμήμα του Δήμου, η παρουσία οικισμών, καλλιεργειών και άλλων ανθρωπογενών εστιών ρύπανσης, επιβαρύνει την ποιότητα των υδροφόρων οριζόντων, οι οποίοι αντλούνται από γεωτρήσεις. Ωστόσο, οι ρύποι δεν φτάνουν σε απαγορευτικές συγκεντρώσεις, εξ' αιτίας της προαναφερθείσας υδραυλικής επικοινωνίας των υδροφόρων οριζόντων που βρίσκονται στους μεταλλικούς σχηματισμούς με αυτούς που βρίσκονται στα μάρμαρα του Ταΰγétου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την μεγάλη αραιώση των τυχόντων ρύπων και την βελτίωση της ποιότητας του νερού.

Πίνακας 1: Χημικές αναλύσεις των νερών των σημαντικότερων πηγών του Δήμου Φάριδος (Καραλέμας 2006)

Χημικές Αναλύσεις	ΑΝΟΤΑΤΟ ΟΡΙΟ	ΑΓ. ΜΑΡΙΝΑ	ΚΟΥΜΟΥΣΤΑ (ΧΩΡΙΣ)	ΥΔΡΟΜΑΣΤΕΥΣΗ ΚΟΥΜΟΥΣΤΑ	ΚΡΥΦΟΝΕΡΙ	ΧΟΥΧΛΑΣ	ΛΑΚΚΩΜΑΤΑ
ΑΓΩΓΙΜΟΤΗΤΑ (σε $\mu\text{S}/\text{cm}$)	2500,0	382	342	266	264	258	294
Cl ⁻ (σε mgr/lt)	250,0	6,5	7	5,5	5	5,5	6
NO ₃ ⁻ (σε mgr/lt)	50,00	8,80	5,28	3,96	1,76	5,28	4,84
NO ₂ ⁻ (σε mgr/lt) (LR)	0,1	0,000	0,007	0,000	0,002	0,000	0,007
SO ₄ ⁻² (σε mgr/lt)	250,0	2	1	4	9	1	2

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα:

- Η ευρύτερη περιοχή του Δήμου Φάριδος χαρακτηρίζεται από σημαντικό υδατικό δυναμικό. Αυτό οφείλεται στις υδρογεωλογικές συνθήκες που

επικρατούν, καθώς και στο σεβαστό ύψος βροχόπτωσης. Ωστόσο, παρατηρούνται προβλήματα έλλειψης νερού κυρίως κατά τη θερινή περίοδο. Τα προβλήματα αυτά οφείλονται κατά κύριο λόγο στην εσφαλμένη διαχείριση και στην αλόγιστη χρήση του νερού.

- Παρά ταύτα, είναι απαραίτητη η εξασφάλιση περαιτέρω υδατικών πόρων, οι οποίοι θα λειτουργήσουν ως στρατηγικά αποθέματα. Αυτό είναι δυνατόν να επιτευχθεί:
 - ο Με την εξεύρεση ποσοτήτων νερού που βρίσκονται αποθηκευμένες μέσα στους γεωλογικούς σχηματισμούς, υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρχει η δυνατότητα αναπλήρωσης των επιπλέον ποσοτήτων που θα καταναλωθούν τη θερινή περίοδο (προς αυτή την κατεύθυνση προτάθηκαν από την ερευνητική ομάδα υδρογεωτρήσεις σε δύο σημεία).
 - ο Με ενίσχυση των υδροφόρων οριζόντων με ποσότητες νερού που περισσεύουν κατά την χειμερινή περίοδο, με στόχο την αποθήκευσή τους και την χρησιμοποίησή τους όταν παρουσιαστεί ανάγκη (Τεχνητός Εμπλουτισμός).
- Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η προστασία, για τη διαφύλαξη της πολύ καλής ποιότητας των υδροφόρων οριζόντων από την ρύπανση που προέρχεται από ανθρώπινες δραστηριότητες.
- Τέλος, προτείνεται η περαιτέρω εκμετάλλευση των υδατικών πόρων, υπό το πρίσμα της Βιώσιμης Ανάπτυξης. (Υδροηλεκτρικά Εργοστάσια, Ιχθυοκαλλιέργειες, Τουριστική Αξιοποίηση).

.Βασίλη Η. Χριστόπουλου –Ηλία Γ. Μανιατάκου

Απόκριες στην δεκαετία του 1950-1960

Την εποχή εκείνη οι απόκριες ήταν ένα γλέντι, ένα ξεφάντωμα χορού, μασκαρέματος και ό,τι άλλο μπορεί να φανταστεί ο νους του ανθρώπου. Εμείς τα παιδιά κάναμε προετοιμασίες από μέρες, συγκετρώνοντας ξύλα από τα χωράφια, και, δια μέσου του κεντρικού δρόμου Παλαιοπαναγιάς-Ξηροκαμπίου σέρνοντας, τα μεταφέραμε στη γειτονιά μας, στο άπλωμα του Αλειφέρη, εκεί που σήμερα έχει το σπίτι του ο Νίκος Γιαννουλόπουλος. Εκεί θα ανάβαμε την μεγάλη φωτιά, να περάσει σε ύψος τα γειτονικά σπίτια, συναγωνιζόμενη τις φωτιές άλλων περιοχών.

Το μασκάρωμα γινόταν με διάφορους τρόπους, με μουτζούρωμα του προσώπου, με μουτζούρα από κάποιο τηγάκι ή κάποια κατσαρόλα. Στόχος ήταν να αλλοιώσουν τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους για να μη γνωρίζονται. Άλλοι φορούσαν ένα μαντίλι στο πρόσωπο, ανοίγοντας δύο τρύπες για τα μάτια, και φορούσαν και ένα καπέλο τραγιάσκα ή ρεπούμπλικα.

Η επίσκεψη σε σπίτια συγγενικά γινόταν τις απογευματινές ώρες. Η περιέργεια των οικείων να βρουν ποια παιδιά είναι τα μασκαρεμένα άρχιζε με σχόλια για το ωραίο ντύσιμο μιας άγνωστης δεσποινίδας, που στην ουσία μπορεί να

<http://micro-kosmos.uoa.gr> (=> η Φάρις)

ήταν και αγόρι. Στη συνέχεια, προσπαθούσαν να βγάλουν το καπέλο για να δουν ποιος είναι και, αν τα κατάφεραν, τότε έβγαζαν από το πρόσωπο τα μαντίλια όλοι και φανέρωναν το πρόσωπό τους. Οι οικείοι κερνούσαν τα παιδιά με ό,τι υπήρχε στο σπίτι (μεζές με κρασί, γλυκό κουταλιού βύσσινο, σταφύλι κλπ.).

Μια άλλη δραστηριότητα των παιδιών την εποχή εκείνη ήταν τα αερόστατα. Παίρναμε κόλλες από χαρτί σε διάφορα χρώματα, φτιάχναμε ζυμάρι αντί για κόλλα που υπάρχει σήμερα και κολλούσαμε τις κόλλες από το χαρτί, φτιάχνοντας ένα μεγάλο βαρέλι που στο πάνω μέρος ήταν κλειστό σαν ένα μεγάλο πούρο ή σαν πύραυλος μεγάλος' στο κάτω μέρος βάζαμε ένα στεφάνι από σκισμένο καλάμι έτσι ώστε να μένει ανοικτό και, για να μην τσακίζει το στεφάνι, δέναμε δύο σύρματα σταυρωτά από την περιφέρεια του στεφανιού και στο κέντρο του. Εκεί που συναντώνται τα σύρματα, κρεμάγαμε μία μπάλα από στουπί ποτισμένη στο πετρέλαιο. Αφού είχαμε ανάψει φωτιά με βρεγμένα άχυρα για να βγαίνει πυκνός καπνός, το κρατούσαμε όλοι μαζί για να μην μας σκιστεί μέχρι να το φουσκώσουμε με καπνό και, όταν φούσκωνε καλά, τότε ανάβαμε και το στουπί για να διατηρείται ο αέρας ζεστός μέσα στο αερόστατο για να το ανεβάζει πολύ ψηλά. Αφού έφευγε το αερόστατο, εμείς τρέχαμε με τα πόδια ή με τα ποδήλατα για να το προλάβουμε και το σώσουμε, για να το ξαναπετάξουμε.

Αυτά τα ολίγα για τις απόκριες, για να μαθαίνουν οι μικροί και να αναπολούν οι μεγάλοι.

Μίμη Σ. Κουμουτσιδή

Παλαιοπαναγιά εν έτει 1939

Το έτος 1939 υπήρξε τραγικό για την ανθρωπότητα. Το Μάρτιο ο Χίτλερ ενσωμάτωσε στη Γερμανία το μεγαλύτερο μέρος της Τσεχοσλοβακίας. Στόχος του καταρχάς ήταν όλοι οι Γερμανοί να αποτελέσουν ένα κράτος. Την 1^η Σεπτεμβρίου πανίσχυρες γερμανικές δυνάμεις επιτίθενται κατά της ανυπεράσπιστης Πολωνίας. Στις 27 Σεπτεμβρίου έπεσε και η πρωτεύουσα της χώρας. Στο πλαίσιο της κοινής τακτικής οι Ιταλοί καταλαμβάνουν την Αλβανία. Η Ελλάδα βρέθηκε να έχει χερσαία σύνορα με την Ιταλία. Ένας παγκόσμιος πόλεμος είχε αρχίσει και κανείς δεν υποψιαζόταν τις συνέπειές του.

Οι Παλαιοπαναγιίτες, άνθρωποι φιλήσυχοι και εργατικοί, βλέπουν, όπως όλοι οι Έλληνες, την επερχόμενη θύελλα, αλλά τι να κάνουν. Πρέπει να επιβιώσουν. Συνεχίζουν τις ειρηνικές ενασχολήσεις τους προσπαθώντας να τα βγάλουν πέρα. Τα παρακάτω έγγραφα από το Αρχείο της κοινότητας, όλα του 1939, αντανακλούν τον προβληματισμό αλλά και τις ανάγκες των κατοίκων.

Η κοινοτική εξουσία προσαρμόζεται στις ανάγκες των καιρών. Ειδοποιούνται, έτσι, οι κάτοικοι για «τους καλύτερους προς αναπαραγωγήν επιβήτορας ίππους» και την τιμή «κάθε επιβάσεως»! Ακόμη, το χωριό αποκτά φωτογραφίες σε μεγέθυνση του βασιλιά, του διαδόχου και του κυβερνήτη Μεταξά! Η τιμή των δημητριακών καθορίζεται με νομαρχιακή απόφαση και, τέλος, η νομαρχία σπεύδει να ανταποκριθεί σε αίτηση των κατοίκων και δίδει εντολή το

Την άλλη χρονιά, στις 28 Οκτωβρίου 1940, κηρύχθηκε ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος και όλα άλλαξαν μονομιάς. Στο εξής καμιά μέρα δεν θύμιζε σε τίποτα την προηγούμενη.

Τάσου Δ. Βολπή

Στιγμιότυπα από την Κουμουστά του παλιού καιρού

Ο Μελέτης

Στα χρόνια του παραθερισμού στην Κουμουστά –αξέχαστα χρόνια– συνέβαιναν πολλά ευτράπελα. Πολλά απ’ αυτά έμειναν αλησμόνητα. Θυμάμαι να διηγούνται οι μεγάλοι, τότε, ένα τέτοιο περιστατικό. Κάτω από το Σκοτάκι, κάτω στη ρεματιά, υπήρχε ο νερόμυλος του γνωστού σε όλους μυλωνά, του Μελέτη. Εκεί κοντά είχε ένα περιβολάκι κι ο μπάρμπα Σπύρος, με διάφορα κηπευτικά και μιαν αχλαδιά, που έκανε εκείνα τα περίφημα νεράχλαδα, τις γνωστές αχλάδες.

Το καλοκαίρι εκείνο, τον καιρό της ωρίμανσης, κατέβηκε στο Σκοτάκι να μαζέψει τις αχλάδες και να τις μεταφέρει μέσα στο ταγάρι, όπως συνήθιζε. Προς μεγάλη του όμως απογοήτευση, βρήκε την αχλαδιά τρυγημένη. Έμειναν μόνο τα φύλλα. Πέρασε το πολύχρωμο ταγάρι στον ώμο, έτσι αδειανό που ήταν, ανεβαίνοντας κατηφής προς το μαγαζάκι. Δεν είπε σε κανέναν τίποτα! Μα σαν έφτασε η κατάλληλη στιγμή, ανέβηκε στην Τούρλα και βάζοντας τα χέρια χωνί στο στόμα, φώναξε με όση δύναμη αντλούσε η φωνή από τα πνευμόνια του.

– Ρε Μελέτη-η-η-η-η. Ρε, μήπως είσαι εσύ ο αίτιος της πράξεως των αχλαδών!!

Αλλά η απάντηση ήλθε με τον αναγελαστή αντίλαλο· άκουσε μόνον τον αχό της φωνής του.

Η δασκάλα

Στην Κουμουστά πάλι, κοντά στο σπίτι του Βασίλη, υπήρχαν δυο πεζούλες – κηπάκια με κηπευτικά απ’ την μια και γρασίδι από την άλλη. Εκεί στο γρασίδι έδενε ο μπάρμπα Δημήτρης τις δυο του γίδες με τα ευρηματικά και καλόγηρα ονόματα: Διαλεχτή και Δασκάλα! Η μεγάλη μάλιστα, η Δασκάλα ήταν μια μαλτέζα γίδα με πλούσια μαστάρια, που κατέβαζαν καθημερινά περί την μια οκά γάλα.

Εκείνο το απογευματάκι, τις έλυσε και σέρνοντάς τες από το σχοινί, πέρασε μπροστά από το μαγαζάκι στον πλάτανο. Ο μεγάλος γιος του, την ίδια στιγμή έπαιξε πρέφα σ’ ένα από τα σιδερένια με το μάρμαρο επάνω τραπεζάκια, αυθόρμητα γύρισε το κεφάλι προς τον πατέρα του, χωρίς ν’ αφήσει τα χαρτιά από τα χέρια του και του φώναξε:

–Πατέρα, την άρμεξες τη Δασκάλα; Και εξακολούθησε το παιχνίδι. Κατά σύμπτωση, την ίδια εκείνη στιγμή, περνούσε ανεβαίνοντας τον ανήφορο προς την κατεύθυνση του σχολείου, μια όμορφη ξενομερίτισσα που παραθέριζε στην

Κουμουστά για πρώτη χρονιά. Ήταν δασκάλα!! Ωραία γυναίκα, με πλούσιο μπούστο, ομορφοκαμωμένη.

Με το ν' ακούσει εκείνο που ειπώθηκε ... μπράφ το κάνει τρέχοντας κατά τον ανήφορο, κατακόκκινη από ντροπή και γρήγορα-γρήγορα κλείνεται στο σπίτι που είχε νοικιάσει. Κι εκεί έμεινε κλεισμένη για μέρες χωρίς να τολμάει να ξεμυτίσει. Είδαν κι έπαθαν οι άλλες γυναίκες να της εξηγήσουν, πως δεν αφορούσαν εκείνην όσα ακούστηκαν, πως ήταν μια παρεξήγηση. Αλλά μέχρι να ξεχαστεί κάπως το περιστατικό, η όμορφη δασκάλα απέφευγε τους πάντες και περνούσε τρέχοντας από το μαγαζάκι. Και φυσικό ήταν να μη ξαναπατήσει άλλο καλοκαίρι στην Κουμουστά.

Μενέλαου Π. Κονίδη

Ένα αξιοπερίεργο φαινόμενο

Το 1938 εγώ και ο Δημήτριος Η. Κονίδης βόσκαμε τα πρόβατά μας στο Βουρκάκι, περιοχή του δυτικού Ταϊγέτου, κοντά στις Πόρτες. Ήταν περίπου μεσημέρι και είχαμε ξαπλώσει στη σκιά ενός βράχου. Ξαφνικά ακούσαμε ένα θόρυβο και είδαμε από τη δυτική πλευρά της κορυφής να πετάγεται προς τον ουρανό μια δυνατή φλόγα. Τρομάξαμε. Μόλις η φλόγα έσβησε, κινήσαμε να πάμε να ιδούμε τι ήταν. Μόλις φτάσαμε, βρεθήκαμε μπροστά σε μια μικρή τρύπα από την οποία έβγαινε καπνός! Έχουν περάσει τόσα χρόνια από τότε και η εικόνα αυτή βρίσκεται χαραγμένη στη μνήμη μας.

Παναγιώτη Η. Κομνηνού

Προς τον κ. δήμαρχο Σπάρτης

Αξιότιμε Κύριε Δήμαρχε,

όπως είναι γνωστό και σε Εσάς, σύμφωνα με συγκλίνουσες απόψεις πολλών συγγραφέων η πολιτειακή συγκρότηση της «Πολιτείας των Λακεδαιμονίων», ή όπως έχει επικρατήσει να λέγεται της «Σπαρτιατικής Πολιτείας», θεωρείται ότι ανάγεται στο Λυκούργο το Λακεδαιμόνιο, ο οποίος με τη λεγόμενη Μεγάλη Ρήτρα που αποτελεί ίσως το αρχαιότερο κείμενο της Ελληνικής Ιστορίας διασωθείσα σε δωρίζουσα διάλεκτο από τον Πλούταρχο (Λυκούργος 6,2), έθεσε τις βάσεις του πολιτεύματος της Σπάρτης ίσως στο τέλος του 8^{ου} ή στις αρχές του 7^{ου} αιώνα (ο Ξενοφών λέγει πως ο Λυκούργος έζησε την εποχή των Ηρακλειδών – Λακ. Πολ. 10,8 ενώ ο Αριστοτέλης την περίοδο της πρώτης Ολυμπιάδας –Πλουτ. Λυκ. 1).

Η ρήτρα αυτή του Λυκούργου που χαρακτηρίζεται ως μεγάλη σε αντιδιαστολή με τις υπόλοιπες τρεις ρήτρες τις αποκαλούμενες μικρές [ρήτρα: «μη χρήσθαι νόμοις εγγράφοις» - ρήτρα: «κατά της πολυτέλειας» - ρήτρα: «μη επί τους αυτούς πολεμίους στρατεύειν, ίνα μη αμύνεσθαι συνεπιζόμενοι πολεμικοί γένωνται» (Πλούταρχος Λυκ. 9,13 – Τριανταφυλλόπουλου Αρχαία Ελληνικά Δίκαια σελ. 56)], λόγω ακριβώς της απαγόρευσης καταγραφής των νόμων σε δέλτους παρέμενε πάντοτε προφορική, πλην όμως διασώθηκε αναλλοίωτη επί πολλούς αιώνες και επειδή εθεωρείτο νόμος (ετυμολογικά: «ρήτρα» εκ του ρήματος «λέγω», σημαίνει «ρήση» και ένεκα του ότι χρησιμοποιήθηκε ως νόμος στο τέλος η «ρήτρα» κατέστη συνώνυμο του «νόμος») ταυτίστηκε με το ήθος και έθος των Σπαρτιατών (επίγραμμα Συμωνίδη «... τοις κείνων ρήμασι πειθόμενοι»).

Σύμφωνα πάντα με τον Πλούταρχο και κατά την επικρατέστερη εκδοχή ο Λυκούργος, πριν επιβάλει την εφαρμογή της νομοθεσίας του στους Σπαρτιάτες, πέτυχε την έγκριση του Μαντείου των Δελφών και όσον αφορά στην Μεγάλη Ρήτρα το διασωθέν κείμενο, παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζει λόγω της μερικής φθοράς του και τις εκ τούτου κυρίως του λόγου διαφορετικές απόψεις ως προς κάποια δευτερεύοντα σημεία του, με την μορφή υπόδειξης από το Μαντείο των Δελφών προς τον Λυκούργο έχει ως εξής: «Διός Συλλανίου και Αθανάς Συλλανίας ιερόν ιδρυσάμενον, φυλάς φυλάξαντα και ωβάς ωβάξαντα, τριάκοντα γερουσίαν ξυν αρχαγέταις καταστήσαντα, ώρας εξ ώρας απελλάζειν μεταξύ Βαβύκας τε και Κνακίωνος, ούτως εισφέρειν τε και αφίστασθαι (+γαμωδαν γοριανήμην και κράτος) δάμω δ' ανταγορίαν έμεν και κράτος» -Πλούταρχος Λυκ. 6,1- 2, 7-8. Δηλαδή σε κατά προσέγγιση μετάφραση «Αφού ιδρύσεις ιερό προς τιμή του Δία του Συλλανίου και της Αθηνάς της Συλλανίας (ή κατ' άλλη άποψη Διός Ελλανίου και Αθηνάς Ελλανίας από τον Έλληνα που ήταν πατέρας του Δώρου), αφού οργανώσεις φυλές και ωβές και αφού εγκαθιδρύσεις γερουσία από τριάντα άνδρες με τους αρχηγούς (βασιλείς) από εποχή σε εποχή να συγκαλούνται και να διαλύονται συνελεύσεις ανάμεσα Βαβύκας και Κνακίωνος και έτσι να εισάγει (η γερουσία με τους αρχαγέτες) τις προτάσεις και να απέχει (κατά τη συζήτηση), ο λαός δε να έχει το δικαίωμα να αντιτίθεται και να υποβάλλει αντιπροτάσεις και να είναι κύριος της Πολιτείας».

Ανεξάρτητα, όπως προαναφέρθηκε, από τις δυσκολίες που παρουσιάζει το διασωθέν κείμενο, όλοι οι νεότεροι ερευνητές το αποδέχονται ως τη «Μεγάλη Ρήτρα» του Λυκούργου, ενώ πολλοί απ' αυτούς το αποδέχονται ως κείμενο με το οποίο για πρώτη φορά στην Ελληνική Πολιτειακή Ιστορία ιδρύονται με καταστατική διάταξη τρία ανεξάρτητα πολιτειακά όργανα, δηλαδή η Γερουσία, οι Βασιλείς και η Συνέλευση του Λαού (συνέλευση του «δήμου»: απέλλα) και ταυτόχρονα ρυθμίζεται ο τρόπος λειτουργίας των οργάνων τούτων. Και το σημαντικότερο, με τα παρεχόμενα δικαιώματα της ισότιμης συμμετοχής στη διαχείριση των κοινών και του ίσου λόγου (ανταγορία: ισηγορία) καθιερύεται στη Σπάρτη πολύ πριν απ' οπουδήποτε αλλού η κοσμοϊστορικής σημασίας δημοκρατική αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, δηλαδή με άλλα λόγια η Μεγάλη Ρήτρα του Λυκούργου γίνεται ευρέως αποδεκτή, όπως άλλωστε τούτο περίτρανα αποδεικνύεται από αυτό τούτο το κείμενο, ως το ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ στην Ελληνική Πολιτειακή Ιστορία, στο οποίο μάλιστα για πρώτη φορά πάλι αφορά στην Ιστορία εμπεριέχεται η δημοκρατική αρχή της ΛΑΪΚΗΣ

ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ (ενδεικτικά: Π. Κυριακόπουλος – Αρχαίο Ελληνικό Δίκαιο, J. Romily – Ο νόμος στην Ελληνική Σκέψη, Αν. Δημητρακόπουλος: Καθ. Συν/κού Δικαίου Νομικής Αθηνών, Ιω. Τριανταφυλλόπουλος – Αρχαία Ελληνικά Δίκαια).

Στη διαδρομή μεταξύ Κνωσσού και Φαιστού στην Κρήτη, σώζονται τα ερείπια της δωρικής πόλης της Γόρτυνος, η οποία είναι ευρέως γνωστή για τη νομοθεσία της (Κώδιξ της Γόρτυνος) που διασώθηκε κατά ένα μέρος σε δώδεκα στήλες, οι οποίες εκτίθενται σήμερα στους επισκέπτες των ερειπίων εντοιχισμένες σε ειδικό οίκημα στο αρχαίο Ωδείο της πόλης. Ας σημειωθεί πως η νομοθεσία της Γόρτυνος που ανάγεται μεταξύ 6^{ου} και 5^{ου} αιώνα π.Χ. περιέχει πρωτοποριακές για την εποχή τους ρυθμίσεις, που σε πολλά σύγχρονα κράτη καθιερώθηκαν πρόσφατα, όπως λ.χ. η κοινοκτημοσύνη στις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων, η αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα εκ του γάμου κ.ά. Και περισσότερο το γεγονός τούτο, δηλαδή οι εξαιρετικά εξελιγμένοι και πρωτοποριακοί δικαϊκοί θεσμοί και λιγότερο η παλαιότητα της αναγραφής του Κώδικα της Γόρτυνος, είναι ο κύριος λόγος, που έχουν καταστήσει παγκοσμίως γνωστά τόσο τον Κώδικα όσο και την πόλη της Γόρτυνος.

Κύριε Δήμαρχε, αν και με δεδομένες βέβαια τις χρονικές αναλογίες κάτι αντίστοιχο με τη στήλη της Γόρτυνος γινόταν σήμερα και εδώ στην πόλη μας για το πρώτο Σύνταγμα της ιστορίας, δηλαδή για το Σύνταγμα της Σπαρτιατικής Πολιτείας που γραμμένο σε μαρμάρινη πλάκα ικανών διαστάσεων θα ετοποθετείτο σε περίοπτη της πόλης μας θέση (κάτι ανάλογο με τη στήλη των αρχαίων ολυμπιονικών της Σπάρτης), δεν θα συνιστούσε τούτο απόδοση ελάχιστης οφειλόμενης τιμής στην αληθινή ιστορία της Σπάρτης ως της πρώτης στην ιστορία δημοκρατικής πολιτείας και δεν θα αποτελούσε και συμβολή στην κατά τα τελευταία χρόνια επιχειρούμενη, από Σπαρτιάτες και μη μελετητές, σοβαρή προσπάθεια αποκατάστασης της βάνουσα κατά το παρελθόν παραποιηθείσης εν γένει ιστορίας της; Και ακόμη, δεν νομίζετε πως τούτο ίσως να μπορούσε να ανοίξει ένα νέο ποικίλων δυνατοτήτων και προκλήσεων κεφάλαιο υπέρ της σύγχρονης πόλης της Σπάρτης;

(ΣΗΜ.: Σήμερα άπαντες δέχονται πως οι κύριοι δικαϊκοί θεσμοί του δυτικού πολιτισμού βασίζονται στο αρχαίο Ελληνικό Δίκαιο, το οποίο όπως είναι γνωστό διαδόθηκε στην Ευρώπη από τους Ρωμαίους. Περί τούτου αξίζει να υπομνηστεί και μια ιστορική αναφορά του αυτοκράτορα Ιουστινιανού σε σχέση και με το δίκαιο της Σπάρτης –*Institutiones* Βιβλ. Γ', τίτλος β' – «*Origo nostri juris ab institutis duarum civitatum, Athenarum et Lacedaemoniorum, fluxisse videtur*» (Το δίκαιό μας πηγάζει από τους θεσμούς και τους νόμους δύο πόλεων, των Αθηναίων και των Λακεδαιμονίων).

Σπάρτη, 10 Φεβρουαρίου 2008

Ελιά και πεύκος

Σε ριζοβούνι η ελιά, στο κορφοβούνι ο πεύκος
χρόνους πολλούς γνωρίζονται κι ανεμοχαιρετιούνται.
Μια μέρα λέει η ελιά στον πεύκο το λεβέντη:

- Πεύκο, κρίμα τα νιάτα σου, κρίμα και τη θωριά σου
και να' είσαι δέντρο άκαρπο κι ανώφελο στον κόσμο.
- Σώπα, γρια κουφοδοντού, ζαβή και κοκκαλιάρα,
όπου σε δέρνει ο άνθρωπος και τον καρπό σου δίνεις.
Εγώ είμαι λεβεντόκορμος, παλληκαράς βουνήσιος.
Στον ίσκιο μου αρματολός ξεχνάει τα βάσανά του
κι όταν μολύβι το νερό του πάρει τη ζωή του
εγώ γι' αυτόν μοιρολογώ και βαριαναστενάζω.
- Κι αν τον μοιρολογάς εσύ, εγώ είμαι αυτή που δίνω
λαδάκι στη μανούλα του καντήλι να τ' ανάψει,
καντήλι ασημοκάντηλο στις Παναγιάς τη χάρη,
να λειώσει το κορμάκι του, ν' αναπαυτεί η ψυχή του.
Το λόγο τέλειωσε η ελιά κι ο πεύκος δεν της κρένει,
γέρνει κατά το μέρος της κι έτσι γερμένος μένει.

Toronto, 2008

Ιωάννη Π. Κονίδη

Ιστορικά ανέκδοτα

- 1941. Ο πόλεμος μαινεται στα βουνά της Β. Ηπείρου. Μια ελληνική στρατιωτική μονάδα παίρνει εντολή να συλλάβει οπωσδήποτε κάποιον αιχμάλωτο, από συγκεκριμένο τομέα, προκειμένου να του αποσπάσουν χρήσιμες πληροφορίες. Τη δύσκολη αυτή αποστολή ανέλαβε με προθυμία ένα γενναίο ελληνόπουλο, το οποίο εισχώρησε στο έδαφος του εχθρού, φύλαξε σε κάποια πηγή που έπαιρναν οι Ιταλοί στρατιώτες νερό, αιφνιδίασε έναν απ' αυτούς και τον συνέλαβε. Έκπληκτος ο Ιταλός στρατιώτης σηκώνει τα χέρια ψηλά και, κοιτάζοντας τον Έλληνα που στέκεται απειλητικός μπροστά του με το χέρι στη σκανδάλη, μονολογεί πικρόχολα: «κατεργάρο Γκρέκο».

- Έλληνας στρατιώτης αντιλαμβάνεται ύστερα από μάχη έναν ελαφρά τραυματισμένο Ιταλό που κρύβεται σε μια μικρή σπηλιά, τον αιφνιδιάζει και τον συλλαμβάνει. Ο Ιταλός κοιτάζει το παγούρι του Έλληνα και τον εκλιπαρεί για λίγο νερό: άκουα-άκουα (νερό-νερό). Και ο Έλληνας που δεν καταλαβαίνει ιταλικά του απαντά με αφέλεια: Σιγά μη μ' άκουγες. Αν μ' άκουγες, δε θα καθόσουν να σε πιάσω.

Ηλία Γ. Μανιατάκου

Ανάλεκτα

Ο Νικόλαος Δημητρακόπουλος, εμπειροτεχνίτης, μου είχε πει παλιότερα πως οι ίδιοι τεχνίτες είχαν ρίξει τις ταράτσες του Σχολείου (Γυμνασίου) και του σπιτιού του Καπετανάκου στο Ξηροκάμπι, γύρω στο 1930.

Η Φάρις

Τα οστά του Αγιο Νίκωνα

Με αφορμή όσα έγραψε ο Βαγγέλης Μ. Τσαπόγας στο προηγούμενο τεύχος για τα οστά του Αγιο Νίκωνα, αναγνώστες του περιοδικού μάς έστειλαν δύο βιβλία σχετικά με το θέμα. Στο επόμενο τεύχος θα επανέλθουμε αναλυτικά.

Της αγοράς

Συμπατριώτης μας, πριν από πολλά χρόνια, βρέθηκε μετανάστης στη Νέα Υόρκη. Ανάμεσα στα περίεργα και τα ανεξήγητα που αντιμετώπισε, ήταν και η συνάντησή μ' έναν Αμερικανό στο Brooklyn. Ο Αμερικανός τον ρώτησε για την καταγωγή του. Κι αυτός του απάντησε ότι ήταν Έλληνας και ότι καταγόταν από τη Σπάρτη. Ο Αμερικανός ήξερε, φαίνεται, κάτι για την αρχαία Σπάρτη και τον ρώτησε αν ρίχνουν ακόμη οι Σπαρτιάτες τα μικρά παιδιά στον Καιάδα. Ετοιμόλογος ο συμπατριώτης μας τον αποστόμωσε: Όχι, τώρα πια τα στέλνουν μετανάστες στις Ηνωμένες Πολιτείες. Τα' χάσε ο Αμερικανός και καθώς είδε τον συμπατριώτη μας να προχωράει κουτσαίνοντας (από τα πολλά βάρη που είχε σηκώσει εκείνη τη μέρα στη δουλειά) ακούστηκε να λέει: ω για, ω για!!

H.G.M.

Ο Μπάρμπα-Τάσος ο Γουνελάς είχε τόση κάψα για καφέ, που μια μέρα σταμάτησε στα Λιακαίικα, στις κυρά-Σωτήραινες, για να πει. Αφού του πήγε τον καφέ η κυρα-Σωτήρainer, ήπιε μια γουλιά και είπε: Ε, κυρα-Σωτήρainer, με θάλασσα τον έφτιαξες τον καφέ; Προφανώς, είχε ρίξει αλάτι αντί για ζάχαρη.

B.H.X.

Η χρονιά για τους ελαιοκαλλιεργητές ήταν φέτος καλή. Στην ελαιοσυλλογή βοήθησε και ο καιρός, που ήταν ήπιος για μεγάλο χρονικό διάστημα. Στην προσπάθειά τους οι κάτοικοι να αξιοποιήσουν τα ευνοϊκά δεδομένα, δούλευαν και τις Κυριακές και τις γιορτές. Δεν ξέρω πόσοι Γιάννηδες μάζευαν ελιές και τ' Αγιαννιού. Ένας μάλιστα, σχολίαζαν στην αγορά, είχε κλειστό και το κινητό, είτε για να μη χάσει χρόνο απαντώντας στις ευχές είτε για να μην ξαφνιαστεί και πέσει από την ελιά. Ο ίδιος, πάντως, ισχυρίστηκε ότι το τηλέφωνό του ήταν χαλασμένο!

Θ.Σ.Κ.

Συνδρομές

Για τη συνέχιση της έκδοσης της Φάριδος: Γεώργιος Καράμπελας 20€, Αντωνία Θεοφιλοπούλου 20€, Αμαλία Θεοφιλοπούλου 10 δολ. Καναδά, Αποστόλης Μακράκος 30€, Γεώργιος Μπελεκάκος 10€, Λεωνίδας Καπάκος 10€, Γεώργιος Λαμπρινός 10€, Χρήστος Φεγγαράς 5€, Μαριάννα Κιούση 10€, Χρήστος Στούμπος 10€, Γεώργιος Γιαλελής 10€, Αγγελική Βρατσίδα 25€, Γεώργιος Αρμπούζης 20€, Αδελφές Χαρίλαου Κριτσιμηλιού 10€, Σταύρος Μυλωνάκος 20€, Βούλα Κωδωνίδου 10€, Κωνσταντίνα Αργειτάκου 10€, Ευδοκία Διαμαντάκου 10€, Γεώργιος Μιχαλάκος 10€, Ευάγγελος Σκιαδάς 10€, Αναστάσιος Βολτής 10€.

Πένθη

Χρήστος Λ. Καπετανάκος (1925-2008)

Ιανουάριος 2008, σούρουπο, μέσα στην παγωμένη ατμόσφαιρα βάρεσε πένθιμα η καμπάνα στα Καμίνια. «Ποιος να πέθανε;» συλλογίστηκα. Μετά από λίγο έμαθα το θλιβερό νέο. «Ο Χρήστος ο Καπετανάκος στην Αμερική», μου είπαν, ο φίλος μου ο Χρήστος.

Ο φίλος μου ο Χρήστος ήταν πενήντα χρόνια μεγαλύτερός μου. Αυτό όμως δεν τον εμπόδιζε καθόλου να αισθάνεται και να σκέπτεται σαν νέος άνθρωπος. Κι εγώ έτσι τον αντιμετώπιζα. Κάποτε μιλούσα για τον Χρήστο σ' έναν συνομήλικό φίλο μου, που δεν τον γνώριζε, και εκείνος από όσα του έλεγα νόμιζε ότι ο Χρήστος ήταν της ηλικίας μας. Ο Χρήστος είχε αγέραστη ψυχή κι ας έλεγε ότι είχε γεράσει και ότι δεν τον βαστάνε τα πόδια του. Μοιραζόταν με μένα τους προβληματισμούς του, τις σκέψεις του, τις επιθυμίες του. Και ποτέ δεν ξεχνούσε να αναφερθεί στο ωραίο φύλο. Είχε ανησυχίες, ενδιαφέροντα και ευαισθησίες.

Θεωρούσε ότι η μοίρα είχε φερθεί σκληρά στους ανθρώπους της γενιάς του, οι οποίοι είχαν βιώσει τα τραγικά γεγονότα της περιόδου 1940-1949. Όλο έλεγε ότι η δεκαετία αυτή πρέπει να ξεχαστεί, μα πάντοτε είχε να σου διηγηθεί μια ιστορία από εκείνη την εποχή. Πότε έλεγε για τους Γερμανούς, πότε για τους Γορανίτες, πότε για τον εμφύλιο πόλεμο, στον οποίο έλαβε μέρος ως στρατιώτης του εθνικού στρατού. Κλήθηκε να υπηρετήσει, εγκαταλείποντας τις σπουδές του στην Νομική.

Μετά την λήξη του εμφυλίου πολέμου ξενιτεύτηκε στην Αμερική. Δούλεψε, έκανε οικογένεια. «Πάλευα σαμπέρα νύχτα μέρα», μου έλεγε. Σαμπέρα ήταν αλλά ο νους του γύρναγε όλο εδώ, στην Ελλάδα, την χώρα του, στα Καμίνια, το χωριό του. Νοιαζόταν για την πορεία της Ελλάδας και για όσα διαδραματίζονταν εδώ. Χαιρόταν με τα καλά και λυπόταν με τα δυσάρεστα. Θυμόταν με νοσταλγία τα Καμίνια και διηγείτο με χαρά ιστορίες από τα παιδικά του χρόνια, για το σχολείο με τους 140 μαθητές, τον Λάζαρο τον σιδερά, το κυνήγι με τ' αγκίστρια, το πηγάδι του Συκιώτη, την Κωλοπάνια κ.ά. Ήταν τακτικός αναγνώστης του περιοδικού και τότε-πότε μας έγραφε και μια ιστορία, πάντα για τα Καμίνια. «Καμίνια, αξέχαστο χωριό μας, αξέχαστη φτωχομάνα, ήσουν χωριό αλλά και εποχή, σταθμός ιστορίας»¹. Έζησε κοντά εξήντα χρόνια στην Αμερική αλλά, όπως έγραφε, «χωριουδάκι μου... αυτού ανήκω... ουδέποτε σκέφτηκα να πουλήσω την ψυχή μου στους Αγγλοσάξονες»².

¹ Χρήστου Λ. Καπετανάκου, Αναμνήσεις ενός Καμινιώτη, Η Φάρις 15(1996)9.

² Χρήστου Λ. Καπετανάκου, Πάντα σε σκέφτομαι φτωχοχώρι μου, Η Φάρις 24(1999)14.

<http://micro-kosmos.uoa.gr> (=> η Φάρις)

Μου παίνευε το σόι του και την πορεία αυτού: «Καστάνια, Πολοβίτσα, Καμίνια, Αμερική», έλεγε. Κι εγώ τον συμπλήρωνα: «Μούσγα». Όταν έρχονταν με την σύζυγό του Μίτσα, μένανε στο πατρικό της στην Μούσγα. Μ' αυτό τον τρόπο του έλεγα εμμέσως ότι, όποτε βρίσκεται στην Ελλάδα, είναι σώγαμπρος! «Τον Χριστό σου, κωλόπαιδο»³, απαντούσε, γελώντας, και συνέχιζε την κουβέντα.

Σκεφτόταν να' ρθει το επόμενο καλοκαίρι. Δεν πρόλαβε όμως και έτσι δεν θα ξανανταμώσουμε. Θα τον αποχαιρετήσω με το ίδιο μοιρολόι που είπε η Τασούλα Χιώτη στην κηδεία του πατέρα του, του Λεωνίδα, την 1^η Μαΐου 1949, γιατί δεν θέλω ο φίλος μου να πάει άκλαντος:

Ήθελα να είχα αητού φτερά, ποδάρια του πετρίτη,
να πέταγα να πήγαινα μες τα μισά ουράνια,
που κει 'ναι 'νας γραμματικός και κάθεται και γράφει,
για να του σκίσω το χαρτί, να χύσω το μελάνι,
να μείνει ο Χρήστος⁴ άγραφτος, να φύγει από τον Άδη⁵.

Στο καλό, φίλε μου. Πάντοτε θα λέω για σένα' και στο ξανθαίκο σπίτι στην Μούσγα δεν θα ξαναμπώ. Θέλω να έχω στην μνήμη μου την εικόνα του σπιτιού με την πληθωρική σου παρουσία. Ας είναι ελαφρύ το χόμα που σε σκεπάζει κι ας μην είναι καμινιώτικο.

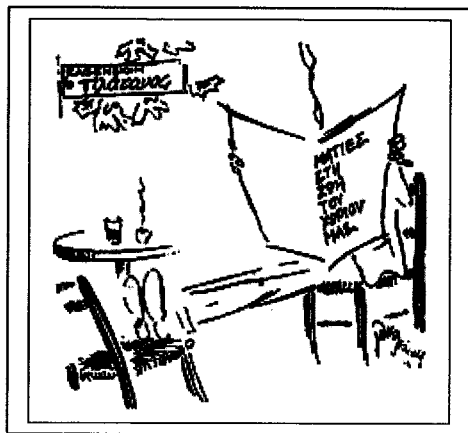
Δημήτρης Θ. Κατσουλάκος

³ Η φραστική αυτή υπερβολή τέθηκε εδώ για να δηλωθεί η οικειότητα την οποία ο ίδιος απέπνεε, όταν κουβέντιαζε με άτομα μικρότερης ηλικίας.

⁴ Έγινε προσαρμογή της προσφώνησης στην προκειμένη περίπτωση.

⁵ Δημήτρη Θ. Κατσουλάκου, Η νότια κοίλη Λακεδαιμόνων και τα μοιρολόγια της, Εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 64.

Τα νέα μας

Ξηροκάμπι

Γεννήσεις: Το ζεύγος Κωνσταντίνος Β. Κονιδής και Σοφία Δρογκάρη απέκτησε αγόρι. Το ζεύγος Χρήστος Βασιλείου και Ζωή Παναγιωτοπούλου απέκτησε αγόρι.

Γάμοι: Η Ελληνική Παπακωσταντίνου του Δημητρίου παντρεύτηκε τον Παναγιώτη Παπασταφίδα του Ιωάννη. Η Ελένη Φεγγαρά του Λεωνίδα παντρεύτηκε το Σαράντο Οικονομόπουλο του Θεοδώρου.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι : Ελένη Κουντούρη χήρα Σωτηρίου ετών 96, Ελισάβετ Κονιδής χήρα Γεωργίου ετών 84, Βασιλική Χριστοπούλου χήρα Γεωργίου ετών 77, Δημήτριος Κοκκορός του Γεωργίου ετών 92, Αικατερίνη Βολτή χήρα Δημητρίου ετών 97, Χαρίλαος Βασιλείου του Πέτρου ετών 94

Ανώγεια

Γάμοι: Η Νόνα Σαχμπαζίδου του Παντελή παντρεύτηκε τον Ηλία Καλαμαρά του Αναστασίου.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Παναγιώτης Μανούσος του Ιωάννη ετών 91, Νικόλαος Παναγάκος του Λεωνίδα ετών 83, Λεωνίδα Μενούτης του Κωνσταντίνου

ετών 88, Μαρία Χρηστάκου χήρα Ηλία ετών 88, Ελένη Παυλάκου του Ευστρατίου ετών 77.

Παλαιοπαναγιά

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ελένη Ξερούλη χήρα Νικολάου ετών 98, Μαρία Ναστάκου χήρα Κωνσταντίνου ετών 80, Μαρία Αναστασοπούλου του Ευαγγέλου ετών 93, Ανανίας Καραχανίδης του Αναστασίου ετών 45, Γεώργιος Ορφανάκος του Σωτηρίου ετών 81.

Ποταμιά

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Δημήτριος Μασούρας του Γεωργίου ετών 90, Ηλίας Ανδριανάκος του Γεωργίου ετών 83, Νικόλαος Νικολακάκος του Βασιλείου ετών 96, Παναγιώτης Παπαδάκος του Ιωάννη ετών 58, Βασίλειος Τσάμπηρος του Ηλία ετών 95.

Καμίνια

Γεννήσεις: Το ζεύγος Ηλίας Δ. Αποστολάκος και Παναγιώτα Μανδραπήλια απέκτησε αγόρι.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Χρήστος Καπετανάκος του Λεωνίδα ετών 83, Στρατήγω Κρητικού χήρα Ιωάννη ετών 89.

Τραπεζοντή

Θάνατοι: Απεβίωσε η Ελένη Μπόνου χήρα Νικολάου ετών 84.

Λευκόχωμα – Κυδωνιά

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Δημήτριος Βουδούρης του Ιωάννη ετών 98, Χρήστος Πλαγάκης του Γεωργίου ετών 41, Σωτήριος Καρκαμπάσης του Νικολάου ετών 61.

Βασιλική (Κουρτσούνα)

Θάνατοι: Απεβίωσε ο Κυριάκος Κιοκπετσόγλου του Ιωάννη ετών 79.